

[Christmas Møller.]

en Periode — jeg behøver blot at minde om et enkelt Eksempel —, hvor Koncentrationen gjorde sig gældende i overmaade stor Udstrækning, saaledes indenfor Bankverdenen, hvor man saa Landmandsbanken købe den ene Provinsbank op efter den anden, et Forhold, som man saa hen til med stor Uro.

Paa Baggrund af alt dette fremsattes der da i 1918—19 et Lovforslag, som paa adskillige Omraader er i Overensstemmelse med dette, og senere har man mange Gange — saaledes som der er gjort opmærksom paa i Bemærkningerne, men det er jo saa at sige ogsaa det eneste, der er gjort opmærksom paa — behandlet dette Forslag i den høje Rigsdag. I 1919—20 afgav det høje Folketing Betænkning, ifølge hvilken Venstre, Radikale og Socialdemokrater stod sammen og vedtog et Forslag, som i det store og hele er enslydende med det, der her er forelagt, med Undtagelse af dettes § 5. Siden har vi da — saaledes som jeg har nævnt det — behandlet dette Forslag mange Gange, og vi ser det da nu som Regeringsforslag, vi ser det fremsat, uden at man kan sige, at der er givet en tilstrækkelig Begrundelse for det, men i Tro paa, at man rammer ind paa et Omraade, som Befolkningen i høj Grad er ængstelig overfor, og som det derfor maa være Regeringens Pligt at lovgive paa.

Der er nu for det første det ejendommelige ved dette Lovforslag, at der er en overordentlig Forskel mellem selve Forslagets Indhold, som jeg senere skal vende tilbage til, og det, som Forslaget i den almindelige Opfattelse giver Udtryk for. Den almindelige Opfattelse rammes bedst af det Navn, man populært har givet dette Forslag, nemlig Trustloven, hvorved man altsaa ifølge den populære Opfattelse siger, at dette Forslag gaar ud paa at ramme Trusterne, at ramme de meget store Virksomheder, at beskytte Frikonkurrencen og at beskytte den almindelige Mand, den lille Mand, om jeg saa maa sige, imod Overgrebet fra den store, hvorimod dette Forslag i Virkeligheden, naar man gennemgaar det Paragraf for Paragraf, Punktum for Punktum, rammer Samfundet paa en ganske anden Maade, end det giver Udtryk for. Denne almindelige Opfattelse, at det maa være en Opgave at beskytte Samfundet mod Trusterne, den refererer sig jo til en økonomisk Udvikling, som vi har kendt i de sidste 20, 30, ja, maaske flere Aar, hvor vi har set Koncentrationen tage til, hvor vi

har set Mekaniseringen tage til, hvor vi har set ogsaa Kapitalkoncentrationen og dermed Magtkoncentrationen i vort Samfund tage i nogen Grad til. Og, siger Tilhængerne af en Trustlovgivning, det er nødvendigt at lovgive heroverfor, fordi man overfor de store koncentrerede Bedrifter og Virksomheder, først og fremmest overfor den store koncentrerede Kapital, maa beskytte Forbrugerne, maa beskytte Funktionærerne i Virksomhederne, Arbejderne indenfor Virksomhederne, og samtidig maa man — og dette er jo i høj Grad en Opfattelse, som er gjort gældende fra konservativ Side — drage Omsorg for, at noget af det, som vi betragter som det vigtigste i Samfundet, nemlig Opdriften indenfor dette, bevares, at Chancen for den enkelte til at arbejde sig frem er til Stede. Her maa man da stille det Spørgsmaal op: denne Koncentration af Kapitalen, denne Mekanisering af Fabrikerne, betyder den ikke, at Chancen for den enkelte til at arbejde sig frem, som man tidligere ud fra et konservativt Synspunkt har betragtet og den Dag i Dag betragter som noget væsentligt, noget fundamentalt i Samfundet, at denne Chance er til Stede i saa meget desto ringere Grad? Og man gaar et Skridt videre og hævder, at de koncentrerede Virksomheder — maaske ikke saa meget, som man ser dem her i Landet, men saaledes, som man har set dem finde Udtryk i en Række fremmede Lande — efterhaanden er ved at blive en Stat i Staten, som ikke blot tager sig af deres Produktion, ikke blot tager sig af at tjene Penge, men gaar videre og paa en Række Omraader søger at faa Indflydelse, køber Blade op for derigennem at kunne paavirke Stemningen i Landet, o. s. v., o. s. v. Og denne Udvikling vil jeg ogsaa pege paa.

Inden jeg nu gaar ind paa hele denne Betragtning, vil jeg gerne gøre et Par Bemærkninger om det ejendommelige Forhold, der er med Hensyn til Socialdemokratiets, og jeg kan til en vis Grad sige det radikale Venstres, men navnlig Socialdemokratiets Stilling overfor Koncentrationen. Her er Forholdet det, at gennem den langvarige, 10-aarige Kriseperiode, dette Land har oplevet paa Byerhvervenes og Industriens Omraade fra 1919 til 1929, hvor vi Gang paa Gang har drøftet, hvilke Midler der nu skulde sættes ind for at hjælpe Byerhvervene og Industrien over Krisen, har man fra Socialdemokratiets Side samtidig med, at man lavede nogle partipolitiske Manøvrer, egentlig kun haft et eneste Raad at give de paagældende